

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ

**Методи використання нестандартних технік на уроках образотворчого
мистецтва в середній школі**

Виконала студентка IV курсу
групи ОМфмб–1–21–4.0д
спеціальності 014 Середня освіта
ОПП Середня освіта (Образотворче
мистецтво)
ОПС фаховий молодший бакалавр
Костенко Анастасія Дмитрівна
Керівник: Вовченко Микола Павлович

Рекомендовано до захисту
ЦК образотворчого мистецтва
і дизайну
Протокол від 17.05.2025р. №7
Голова ЦК   Олена КАЗІМІРЕНКО

Захищено
Оцінка
Протокол ЕК від «__»____2025р. № __
Голова ЕК
Костянтин ЧЕРНЯВСЬКИЙ
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри дизайну НАОМА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ І.....	3
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ НЕСТАНДАРТНИХ ТЕХНІК НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ	3
1.1. Нестандартні техніки в образотворчому мистецтві: сутність, класифікація	3
1.2. Сутність та значення нестандартних технік у розвитку творчого потенціалу учнів середньої школи	7
1.3. Методи використання нестандартних технік на уроках образотворчого мистецтва в середній школі	11
РОЗДІЛ ІІ. ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ	14
2.1. Процес виникнення художнього задуму: пошук образу, вибір нестандартної техніки, композиції	14
2.2. Етапи реалізації творчого задуму та технологія виконання	16
ВИСНОВКИ	19
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	24
ДОДАТКИ	26

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний освітній процес в умовах реформування системи загальної середньої освіти потребує оновлення не лише змісту навчання, а й форм і методів його реалізації. Особливо це стосується предметів художньо-естетичного циклу, зокрема образотворчого мистецтва, яке покликане не лише розвивати художні здібності, а й формувати креативне мислення, естетичні смаки та здатність до самовираження. У цьому контексті дедалі більшої уваги набувають нестандартні техніки, як інноваційний інструмент активізації творчого потенціалу школярів.

Використання нестандартних технік на уроках образотворчого мистецтва відкриває нові можливості для самостійної, емоційно насиченої й дослідницької діяльності учнів. Ці техніки дозволяють відійти від шаблонного підходу до зображення, поєднуючи експеримент, гру, асоціативне мислення та елементи сучасного мистецтва. Учні отримують можливість реалізовувати власні ідеї через незвичні матеріали та прийоми — такі як монотипія, графографія, пуантилізм, декупаж, колаж, пластилінографія тощо.

Особливе значення має інтеграція нестандартних технік у навчальний процес саме на рівні середньої школи, адже в цьому віці діти перебувають у активному пошуку себе, своїх здібностей і форм самовираження. Урізноманітнення художніх засобів сприяє не лише формуванню стійкого інтересу до предмета, а й розвитку дрібної моторики, зорово-просторового мислення, навичок проєктування, емоційної чутливості й командної взаємодії.

У контексті впровадження Концепції «Нова українська школа», яка орієнтується на компетентнісний підхід і розвиток «м'яких навичок», застосування нестандартних технік в образотворчій діяльності учнів є своєчасним та педагогічно доцільним кроком.

Мета дослідження — проаналізувати сутність, методи та педагогічні можливості використання нестандартних технік на уроках образотворчого мистецтва в середній школі.

Об'єкт дослідження — процес викладання образотворчого мистецтва в закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження — методи використання нестандартних технік у мистецькому навчанні учнів середньої школи.

Завдання дослідження:

- розкрити поняття та класифікацію нестандартних технік в образотворчому мистецтві;
- визначити їх роль у розвитку творчого потенціалу школярів;
- проаналізувати ефективні методи впровадження нестандартних технік у навчальний процес;
- виявити педагогічні умови, які сприяють успішному застосуванню нестандартних технік на уроках образотворчого мистецтва.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ НЕСТАНДАРТНИХ ТЕХНІК НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

1.1. Нестандартні техніки в образотворчому мистецтві: сутність, класифікація

У ХХІ столітті питання оновлення змісту та методики викладання образотворчого мистецтва набуває особливої ваги, адже змінюється не лише освітній простір, а й самі учні, їхні запити, способи сприйняття й взаємодії зі світом. На цьому тлі особливу увагу слід звернути на поняття нестандартності в художній діяльності — як педагогічного, так і мистецького явища. Осмислення цього поняття у межах шкільної мистецької освіти дозволяє виявити потенціал нових технік для активізації творчого мислення, креативної самореалізації та формування індивідуального художнього стилю учня.

Поняття «нестандартна техніка» в образотворчому мистецтві не має усталеного однозначного тлумачення, оскільки воно охоплює широкий спектр прийомів і засобів, які виходять за межі академічної традиції. Ці техніки можуть включати експеримент із матеріалами, поєднання кількох видів мистецтва, використання нетипових інструментів або створення зображення в умовах, відмінних від класичних [4, с. 5]. При цьому їх сутність полягає не лише у формальних нововведеннях, а й у глибшому — концептуальному — рівні мислення, що спонукає до самостійного творчого пошуку, відкриття та рефлексії [5, с. 208].

Зростаюча потреба в індивідуалізації освітнього процесу, а також розвиток візуальної культури учнів, зумовили активне впровадження нестандартних підходів до мистецького навчання. Вони дозволяють виходити за межі звичайного академічного малюнка чи живопису, відкриваючи можливості для інтеграції з іншими освітніми галузями, міждисциплінарних зв'язків і творчих експериментів [1, с. 4]. Такі техніки відповідають вимогам компетентнісного навчання, де результатом є не просто навичка, а здатність творчо діяти, бачити нестандартно, шукати і знаходити власні візуальні рішення [6, с. 85].

Окрему увагу слід звернути й на психологічний вимір використання нестандартних технік у школі. Діти середнього шкільного віку, перебуваючи на етапі активного формування емоційної сфери та самоусвідомлення, особливо гостро потребують способів вираження себе, свого внутрішнього світу. Використання нетипових художніх прийомів дозволяє не лише розкрити індивідуальність кожного учня, а й зняти бар'єри страху перед помилкою, зруйнувати стереотипи щодо «правильного» чи «неправильного» малювання [3, с. 17]. Таким чином, нестандартні техніки працюють як засіб розкритості, вільної творчості, гри у найвищому значенні цього слова — як самовираження та самоідентифікації [7, с. 33].

Класифікація нестандартних технік, попри всю її умовність, дає змогу систематизувати їх за певними критеріями: за типом матеріалу, способом нанесення зображення, структурою роботи, ступенем участі випадковості чи експерименту. Наприклад, однією з груп можуть бути техніки, засновані на використанні нестандартних інструментів (пальці, зубні щітки, губки, нитки, повітряні кулі); іншою — техніки із застосуванням фактурних матеріалів (зерно, пісок, фольга, тканина); ще однією — техніки випадкового ефекту, де результат не завжди можна передбачити (монотипія, ебру, кляксографія) [2, с. 124].

У практиці шкільного викладання образотворчого мистецтва особливе місце посідають ті методи, які здатні не просто передати технічні знання, а й розкрити творчий потенціал учнів. Нестандартні техніки, які дедалі частіше використовуються в освітньому процесі, стали відповіддю на запит сучасного учня: динамічного, допитливого, візуально мислячого, емоційно відкритого [5, с. 210]. У роботі з дітьми середньої школи це набуває особливої значущості, адже саме в цьому віці формується інтерес до мистецтва не як до дисципліни, а як до способу пізнання себе і світу [11].

Використання нестандартних технік починається зі зміни самого способу сприйняття малювання. Наприклад, під час вивчення теми «Пейзаж» учитель може запропонувати не традиційний малюнок пензлем, а створення зображення за допомогою зім'ятого паперу, змоченого в акварелі. Діти вмочують зім'яту поверхню в різні кольори й прикладають до аркуша — виходить ефект туманного

лісу, дощового неба або абстрактної природи. Така робота не лише розвиває художнє бачення, а й дає змогу відчувати випадковість як елемент образотворчого процесу. А головне — ніхто не боїться зробити «неправильно» [10, с. 7].

Ще один приклад — створення зображень за допомогою монотипії. У рамках уроку на тему «Настрій у мистецтві» учні наносять фарбу на скляну або пластикову поверхню, потім притискають аркуш паперу, знімають і доробляють зображення олівцем. Здавалося б — випадковий набір плям, але діти бачать у ньому образ, сюжет, рух, фантазію. Це вчить не лише малювати, а й тлумачити побачене, бачити сюжет там, де інший побачив би лише пляму [2, с. 125].

Під час вивчення декоративного розпису ефективно працює метод «ниткотрафарету»: на аркуш викладається фарбована нитка, аркуш складається навпіл, притискається — і нитку витягують. Залишений слід перетворюється на візерунок. Цей метод дозволяє говорити з учнями про симетрію, ритм, повтор, а також — про контроль і випадковість у процесі творення. Робота виходить унікальною, емоційно насиченою, кожна дитина відчуває свою «співавторську» участь [3, с. 26].

Нестандартні техніки нерідко поєднують два або більше матеріалів. Наприклад, з темою «Портрет як засіб самовираження» можна запропонувати створити колаж: зібрати фрагменти з журналів, тканину, нитки, гудзики, плівку, й поєднати з графікою або акрилом. Такий підхід дозволяє школярам задуматись, що саме вони хочуть сказати — адже матеріал теж має значення. Тканина може передати м'якість, фольга — блиск і холод, старий папір — ефект старовини чи ностальгії [4, с. 14].

У 5–6 класах надзвичайно ефективною є техніка «кляксографії». Учні капають туш або акварель на аркуш, складають його навпіл і розгортають — утворюється химерна симетрична фігура. Потім потрібно додати лінії, щоб завершити образ. Хтось бачить у ній метелика, хтось чудернацьку істоту, хтось портрет — жодна відповідь не є хибною. Така робота стимулює не лише фантазію, а й здатність до асоціативного мислення — надзвичайно важливу для загального розвитку дитини [10, с. 5].

Нестандартна техніка — це ще й зміна положення у просторі. У межах теми «Рух у зображенні» вчитель може запропонувати дітям створювати малюнок стоячи, великими жестами, використовуючи не тонкий пензель, а валики чи шматки губки. Так діти починають відчувати рух тіла як частину мистецького процесу, зникає страх перед аркушем, з'являється енергія. Паралельно можна дати можливість працювати під музику — це поглиблює емоційне включення, розвиває чуттєвість, посилює ефект занурення в образ [11].

Окреме значення мають техніки з природними або підручними матеріалами. Наприклад, учні можуть створити композиції за допомогою сипучих матеріалів — піску, манки, кори дерев, зерна. Малюнок спершу створюється клеєм, а потім поверх нього насипається обраний матеріал. Це дозволяє розвивати не лише моторику, а й відчуття структури, фактури, простору. Такий підхід вимагає точності, уважності, а результат — завжди об'ємний, ефектний, *tactile-friendly* (тобто той, що хочеться відчувати пальцями) [5, с. 211].

Ще одним прикладом нестандартного підходу є техніка «живого тла». Учень малює зображення на прозорій плівці або прозорому файлі, який потім накладається на фон, створений групою однокласників. Таким чином з'являється колективна робота, яка є синтезом індивідуального і спільного бачення. Це також чудовий метод інтеграції з театралізацією, якщо персонажі зображені на прозорих носіях, що змінюють фон у процесі уявної гри [9, с. 66].

Таким чином, кожна з нестандартних технік несе в собі не лише новий художній досвід, а й педагогічний зміст. Вона вчить діяти нестандартно, мислити образно, не боятися помилятись, створювати щось унікальне. В умовах сучасної школи, коли важливо навчити дитину бути гнучкою, креативною і водночас самостійною, саме такі техніки стають опорою для педагога, який не просто дає інструкцію, а творить разом з учнем. І в цьому — справжня цінність нестандартного підходу.

1.2. Сутність та значення нестандартних технік у розвитку творчого потенціалу учнів середньої школи

У сучасній освітній практиці дедалі глибше усвідомлюється, що розвиток дитини в процесі навчання не обмежується лише засвоєнням знань, умінь і навичок. Йдеться про значно ширший і тонший процес — розкриття особистості, формування її індивідуальності, творчого ставлення до світу, вміння шукати нестандартні шляхи вирішення завдань, мислити образно, критично і вільно. У цьому контексті образотворче мистецтво в школі стає не лише предметом, а особливим простором — майданчиком для самовираження, творчого пошуку, емоційного звільнення.

Серед усіх чинників, що впливають на якість художньо-естетичної освіти, саме нестандартні техніки відіграють роль певного «каталізатора» внутрішнього потенціалу дитини. Вони не лише урізноманітнюють художній процес, а й глибоко впливають на рівень залученості учня, змінюють його уявлення про можливості мистецтва, руйнують бар'єри між навчанням і грою, між «правильно» і «неправильно», між очікуванням і результатом [5, с. 209]. У середній школі, де учні перебувають у фазі активного психоемоційного та когнітивного розвитку, така «нестандартність» у методиці — не просто бажаний, а необхідний педагогічний ресурс [1, с. 4].

Поняття «творчий потенціал» у шкільній педагогіці часто трактується досить загально, але саме у практичній діяльності, пов'язаній із нестандартними художніми техніками, воно набуває конкретного змісту. Це не лише здатність до створення чогось нового, а й готовність вийти за межі знайомого шаблону, осмислити власний досвід, довіритися інтуїції, спиратися на власні відчуття. Такий потенціал не можна «навчити» у прямому розумінні — його можна лише стимулювати, створивши відповідне середовище [3, с. 14]. І саме урок образотворчого мистецтва, зокрема побудований на основі нестандартних технік, є тим середовищем, яке здатне актуалізувати і підтримати цей глибинний процес [6, с. 86].

Більше того, нестандартність художнього підходу сприяє не лише розвитку естетичних смаків чи мануальних умінь, а й формуванню ширших життєвих

компетентностей — емоційного інтелекту, довіри до власного вибору, здатності до адаптації в новій ситуації [4, с. 12]. Адже у процесі роботи з нетрадиційною технікою учень не має чіткої «інструкції» — він сам шукає, пробує, помиляється і вчиться. Тут важливий не лише результат, а сам шлях — із його сумнівами, відкриттями, експериментами. Саме в цьому — головна сила нестандартного підходу: він не дає готових рішень, а формує здатність їх створювати [2, с. 126].

Також варто зауважити, що у підлітковому віці, який охоплює більшість учнів середньої школи, художня діяльність часто стає способом подолання внутрішньої тривоги, комунікативних труднощів, невпевненості у собі. Творчість у таких умовах є не лише навчальним компонентом, а й психологічною потребою [7, с. 34]. І якщо звичайні академічні завдання часто сприймаються як обов'язкові, то робота з нестандартною технікою — це гра, пригода, виклик, у якому кожна дитина може знайти своє унікальне рішення. Тут учитель виступає не лише як наставник, а як партнер, який відкриває перед учнем новий світ матеріалів, текстур, рухів, почуттів [12, с. 31].

Тому розуміння сутності нестандартних технік — це не лише питання методики, а й питання педагогічної філософії. Учень, який працює з такими техніками, вчиться не лише створювати — він вчиться довіряти собі. Це особливо важливо в умовах, коли сучасна дитина постійно перебуває у багатоканальному середовищі інформаційного шуму, цифрової візуальності, зовнішніх оцінок. Урок мистецтва — це простір уповільнення, осмислення, творчого занурення. І саме нестандартна техніка дає змогу зробити цей простір особистісно значущим і глибоко емоційним [9, с. 65].

Розвиток творчого потенціалу в учнів середньої школи неможливо звести лише до тренування уяви чи вироблення художніх умінь. Це значно глибший процес, що охоплює усю структуру внутрішнього світу дитини: від мислення й емоційного реагування до вміння відстоювати свої погляди, робити вибір, відповідати за власне рішення. І саме урок образотворчого мистецтва, побудований на основі нестандартних технік, відкриває унікальну педагогічну територію, на якій дитина не просто виконує завдання — вона постійно переживає відкриття. Ці відкриття — не завжди очевидні й не завжди піддаються прямій вербалізації, але

саме в них і народжується та глибинна особистісна зміна, яку важко виміряти, але легко побачити в очах дитини, в її жестах, у бажанні щось зробити ще раз, інакше, краще, по-своєму [8].

Коли учень працює з технікою, що виходить за межі звичного, його уява мобілізується не механічно, а через потребу знайти вільний хід. Наприклад, коли на аркуш паперу накладається нетиповий матеріал — піна для гоління, стара карта, фольга, зім'ятий целофан — дитина одразу опиняється перед викликом: як із цього створити щось художнє? І тут уже не спрацьовують готові схеми. Немає інструкції, за якою можна пройти шлях від «а» до «я». Є тільки власне рішення, пошук, імпровізація. У цей момент учень сам перетворюється на дослідника. Він експериментує не тому, що йому сказали — а тому, що стало цікаво. І цей інтерес — не зовнішній, а глибинний, внутрішній, а отже — цінний [4, с. 9].

Учитель у такому процесі не диктує правила, а лише ставить запитання: «А що ти бачиш?», «А що б ти хотів змінити?», «А якщо зробити навпаки?». І ця зміна ролей — від контролера до фасилітатора — критично важлива, бо дозволяє дитині вперше відчувати себе не об'єктом навчання, а суб'єктом створення сенсу [5, с. 213]. Саме так формується самостійність мислення, емоційна сміливість, здатність ухвалювати рішення й відповідати за них. Творчий потенціал — це не про здібності «малювати красиво», а про вміння бути вільним, але зосередженим, гнучким, але рішучим, образним, але відповідальним [2, с. 127].

Складно переоцінити значення саме середньої школи для становлення цих якостей. Це період, коли дитина починає порівнювати себе з іншими, шукати соціальне визнання, переживати невпевненість, сором, бажання бути «як усі» — або, навпаки, «не таким, як усі». У звичайних академічних завданнях часто перемагає страх зробити помилку. Але у світі нестандартного, де правила є гнучкими, а результат неочікуваним — помилка перетворюється на ресурс. Якщо на монотипії з'явилася пляма — це не невдача, а шанс. Якщо нитка не дала симетрії — це може бути метелик, якого ще не бачив світ [10, с. 6]. Діти вчаться приймати несподіванку, бачити в ній можливість — і це вже не лише художній, а життєвий навик [7, с. 34].

Нестандартна техніка не лише збагачує досвід, а й відкриває нові шляхи спілкування. Учні обмінюються ідеями, радяться, порівнюють, коментують, сміються, іноді сперечаються — і в цьому процесі формується не лише творче середовище, а й почуття співпричетності. Особливо помітно це під час колективної роботи, коли група дітей працює над спільною аплікацією, або просторовою інсталяцією, або створенням великого фону з фактурних матеріалів. У такій взаємодії народжується те, що педагогіка описує як «соціальну креативність» — уміння творити не «всупереч», а «разом», у співзвуччі з іншими, без втрати себе [6, с. 86].

Інша, не менш важлива сторона — це емоційне наповнення таких занять. Діти середньої школи — це емоційно вразливі, часто втомлені, переповнені переживаннями особистості, які не завжди можуть ці емоції назвати чи пояснити. Але вони здатні їх зобразити. Через фарбу, форму, текстуру, рух. Через сміливий мазок, несподівану композицію, темний тон або навпаки — яскравий вибух кольору. І коли учень сам каже: «Я не знаю, що це, але мені подобається», — це і є момент справжнього педагогічного досягнення. Бо творчість — це завжди дія, що відновлює рівновагу, вибудовує внутрішній лад. І нестандартні техніки — саме той шлях, який дозволяє таку дію здійснити природно, м'яко, ненав'язливо [1, с. 5].

Особливого значення набуває і досвід помилки. У традиційній системі навчання помилка — це те, чого варто уникати. Але в мистецтві — особливо в експериментальній його формі — помилка може стати найціннішим моментом. Діти вчать не боятися зіпсувати малюнок, бо знають, що зіпсоване — ще не означає втрачене. Це може бути початком нового. Таке ставлення формує не лише художній підхід, а й психологічну стійкість: «Я впораюся, навіть якщо не все вийде з першого разу» [8]. І це — навичка, що виходить далеко за межі мистецької освіти [9, с. 66].

І найголовніше — нестандартні техніки вчать довіряти собі. У дитини з'являється право на власний вибір: кольору, матеріалу, послідовності дій. Вона поступово звільняється від прагнення вгадати «як треба» і починає діяти «як відчуває». А звідси — інтерес до роботи, захоплення, концентрація. Часто саме на таких уроках учень, який до цього не проявляв себе, раптом розкривається —

створює щось неочікуване, красиве, глибоке. І починає інакше ставитися до себе: «Я можу. У мене вийшло». Цей досвід — безцінний [11].

Таким чином, значення нестандартних технік у розвитку творчого потенціалу учнів середньої школи виходить далеко за межі технічної вправності чи урізноманітнення програми. Йдеться про побудову іншого типу стосунку до мистецтва, до самого процесу творення, до себе як особистості. Це — шлях пізнання, шлях відкриття, шлях внутрішнього росту. І саме через такі уроки, у яких є місце несподіванці, експерименту, грі, сумніву, випадковості, — народжується справжня освіта: жива, гнучка, смислова, здатна дати не лише знання, а й силу.

1.3. Методи використання нестандартних технік на уроках образотворчого мистецтва в середній школі

Сучасна педагогіка образотворчого мистецтва все більше уваги приділяє розвитку творчого потенціалу учнів. Одним із ефективних засобів досягнення цієї мети є використання нестандартних технік малювання. На відміну від традиційних методів, що часто обмежуються використанням пензлів та фарб на папері, нестандартні підходи відкривають перед учнями середньої школи нові горизонти для самовираження, експериментування та розвитку уяви.

У методиці образотворчого мистецтва поняття «нестандартності» давно вже вийшло за межі простої альтернативи до академічних підходів. Ідеться не про спробу урізноманітнити уроки заради ефекту «цікавості», а про усвідомлену педагогічну стратегію, що відповідає викликам сучасної школи. Середня школа — це простір, у якому дитина не просто здобуває знання, а формує ставлення до себе, до інших, до світу, а тому мистецький урок, побудований на основі нестандартних технік, має потенціал бути не лише естетичним, а й екзистенційним переживанням.

Ключовим методичним вектором є створення ситуації пошуку — саме вона актуалізує творчі сили дитини, які у стандартному середовищі залишаються приглушеними або невикористаними. Учень, якого запрошують не просто «намалювати квітку», а «виявити її дотик до простору», мислить уже не об'єктом, а процесом. І саме тут відкривається поле для застосування таких технік, як

кляксографія, монотипія, ниткотрафарет, створення фактурного фону через пошарове накладання матеріалів — не як ілюстрацій до методу, а як наслідків живого пошуку, що здійснюється спільно з учителем [2, с. 124].

Методи використання таких технік передбачають зміну ролі педагога: він уже не стільки інструктор, скільки наставник. Його задача полягає не в тому, щоби передати готовий алгоритм, а в тому, щоб задати напрямок і підтримати дитину в моменті невизначеності, коли «не знаю, що вийде» перетворюється на «мені цікаво спробувати». Ця педагогічна «непевність» — свідомо і стратегічна. Вона, як показують сучасні дослідження, формує не лише креативність, а й емпатію, рефлексію, здатність до саморегуляції [5, с. 213].

Нестандартні техніки вимагають особливого способу організації простору. У класичному малюванні достатньо мольберта, фарб і пензля. Тут же простір трансформується на лабораторію візуального досвіду. Діти працюють на підлозі, з природними матеріалами, на вертикальних поверхнях, у групах, парах, індивідуально — відповідно до ритму теми, характеру техніки, внутрішньої логіки уроку. Наприклад, коли вводиться техніка змішаних фактур — поєднання піску, тканини, гудзиків, паперу, — у класі має бути створено зону вільного доступу до цих матеріалів, а сам процес побудовано так, щоби дитина могла повернутися до свого задуму кілька разів, доробити, змінити, переосмислити [6, с. 85].

Один із центральних методичних принципів — залучення сенсорного досвіду. Нестандартні техніки активізують дотик, рух, звук, запах, вагу матеріалу. Коли дитина наносить клей пальцями, а потім втирає в нього крупу чи посипає папером, вона не просто творить — вона тілесно проживає форму. Цей сенсорний підхід не лише розвиває моторику, а й знижує рівень тривожності, допомагає заземлитися, сфокусуватися на відчуттях. Саме через тіло дитина найперше вчиться довіряти собі [8, с. 6].

Методи використання нестандартних технік тісно пов'язані з наративною педагогікою. Педагог не лише задає завдання, а створює ситуацію сюжету. Наприклад, урок може початися з історії: «Уявіть, що ви потрапили у світ, де не залишилось пензликів. У вас є лише гуаш, нитка, пісок і фольга. Як ви намалюєте там морське узбережжя?» — і далі йде робота з технікою фактурного колажу, що

перетворює абстрактне завдання на особистісну подорож. Це не просто інтеграція художньої техніки — це створення інтерактивної реальності, де учень є не тільки митцем, а й персонажем [10, с. 11].

Особливу увагу слід приділити методам інтерпретації результатів. У традиційному форматі оцінювання часто домінує репродуктивний підхід — правильність кольору, композиції, пропорції. У роботі з нестандартними техніками оцінювання має бути процесуальним і рефлексивним. Учень має можливість проговорити: «Що я хотів передати? Що в мене вийшло? Чому я обрав саме ці матеріали?». Учитель у цьому випадку діє як співрозмовник, а не як суддя. Такий метод викликає глибшу зацікавленість у процесі, сприяє розумінню себе через мистецтво [1, с. 4].

Показово, що ці методи мають свій ефект і за межами мистецького уроку. Як показано у дослідженні Журавко Т. В., нестандартні техніки малювання значно покращують здатність учнів до самостійного прийняття рішень, підвищують рівень самооцінки та креативної саморегуляції навіть у тих дітей, які в інших видах діяльності виявляють пасивність або страх перед помилкою [3, с. 27].

Іншою важливою методичною точкою є робота з помилкою. У нестандартному малюванні не існує «зіпсованого» зображення — кожна помилка має потенціал бути трансформованою. Якщо фарба розтеклась — це вже не помилка, а фактура. Якщо нитка дала асиметрію — це образ, який можна доробити. Методика уроку передбачає заохочення до зміни напрямку, до ризику, до прийняття випадковості як художнього ресурсу. Це виховує гнучкість мислення — якість, без якої жодна сучасна компетентність не може бути повною [4, с. 13].

Таким чином, методи використання нестандартних технік в образотворчій освіті середньої школи не обмежуються інструкціями щодо виконання певного завдання. Вони охоплюють цілу педагогічну парадигму: від організації простору до філософії помилки, від інтеграції матеріалів до рефлексивного оцінювання, від сенсорного контакту з матеріалом до особистісного занурення у сюжет. У цьому комплексі — сила справжнього уроку мистецтва, який не просто навчає, а пробуджує.

РОЗДІЛ II. ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ

2.1. Процес виникнення художнього задуму: пошук образу, вибір нестандартної техніки, композиції

Виникнення художнього задуму для дипломного проєкту «Морозне саяво» стало результатом глибоких роздумів над концепцією зимового пейзажу як певної метафори для душевного тепла серед холодної реальності. У світі, де ми постійно стикаємося з викликами та випробуваннями, зимовий пейзаж із його заметами та горами символізує ці труднощі, але водночас вказує на непереборну силу внутрішнього світу людини. Центральним елементом композиції є теплий будиночок, що виступає втіленням внутрішнього затишку, надії та невичерпної сили, здатної протистояти будь-яким негараздам. Він є прихистком для душі, місцем, де можна відновити сили та знайти спокій.

Зелені ялинки, що обрамляють цю сцену, виконують роль вартових спокою, додаючи відчуття стабільності та вічності. Вони незмінно стоять серед морозної тиші, символізуючи непохитність духу. Сонце на небі – це промінчик надії, нагадування про те, що навіть у найхолодніші та найтемніші дні завжди є світло, яке вказує шлях уперед і дарує віру в краще. Стежка, що в'ється до будинку, є не просто елементом ландшафту, а символічним шляхом кожного з нас до власного спокою, гармонії та внутрішнього тепла. Цей шлях може бути звивистим і нелегким, але він завжди веде до джерела життєвої енергії та впевненості. Таким чином, картина не просто відтворює зимовий краєвид, а стає глибоким філософським висловлюванням про людську стійкість та пошук внутрішнього світла.

Пошук художнього образу для «Морозного саява» мав на меті поєднати зображення природи з елементами декоративності та символізму. В цьому контексті, роботи видатного чеського художника Альфонса Мухи стало першим джерелом натхнення. Його унікальний стиль, характерний для модерну, з його витонченими лініями, складною орнаментациєю та глибоким символізмом, надихнув на створення картини, не просто пейзажу, а цілісного художнього твору, де кожен елемент наділений особливим значенням. Це відчувається у плавних

переходах кольорів та декоративних елементах, що додають витвору особливої грації. Було запозичено прагнення до створення гармонійних композицій, де кожен вигин лінії та кожен відтінок кольору працюють на єдину ідею.

Надихненням слугувала сучасна картина "Храм День Ніч" Тетяни Логінової (2023). Цей твір, що зображує "Білі стіни в рожевому освітленні заходу сонця, темні дахи, золоті куполи і хрести", відображає гру світла та архітектурних форм, що надихнуло на оформлення будівлі.

При створенні цієї картини з епоксидної смоли, авторка надихалася творчістю художниці Мартін Вандерс зокрема її серією картин «Вікна в море» Рідкість епоксидної смоли дозволила їй передати жвавість та рух океану і хвилі, що розпливаються, з такою чіткістю, що їх майже можна побачити. Зокрема, натхненням слугувала картина «Океанський прибій» від Мартін Вандерс.

Особливий вплив на творчий задум справило вивчення та аналіз вітражів Кафедрального собору Богоматері у Шартрі та Сен-Шапель. Їхня дивовижна здатність перетворювати світло на калейдоскоп кольорів, створювати ефекти прозорості та глибини, стала визначальною у виборі техніки. Техніка епоксидної смоли була обрана саме тому, що вона дозволяє відтворити цю унікальну гру відтінків та кольору, характерну для вітражного мистецтва. Епоксидна смола дозволяє досягти неперевершеної глянцевої поверхні, насичених кольорів, які, подібно до скла вітражів, переливаються та створюють ефект мозайки. Завдяки її властивостям можна досягти ілюзії об'єму та глибини, що надає картині особливої візуальної привабливості. Контур, що використовується для створення бортиків, посилює цей ефект, чітко розмежовуючи кольорові сегменти, подібно до металевих перегородок у традиційних вітражах.

Композиційне рішення картини «Морозне сяйво» ретельно продумане для максимального розкриття художнього задуму. Сніжні замети та фіолетові гори створюють динамічну перспективу, направляючи погляд глядача вглиб картини, до її серця – будиночка. Цей елемент є центральним фокусом, до якого тягнеться погляд. Зелені ялинки стратегічно розташовані таким чином, щоб створити відчуття захищеності та гармонії, обрамляючи композицію та надаючи їй балансу. Сонце та стежка, що в'ється до будинку, додають композиції динаміки та

візуального руху, символічно вказуючи на шлях до тепла та світла. Кожен елемент композиції працює на створення єдиної візуальної та емоційної розповіді, яка запрошує глядача до роздумів про його власний шлях до внутрішньої гармонії.

2.2. Етапи реалізації творчого задуму та технологія виконання

Реалізація творчого задуму картини «Морозне сяйво» вимагала чіткого планування та послідовного виконання, враховуючи всі особливості роботи з епоксидною смолою. Масштаб картини – 70 на 90 см – обраний не випадково; він дозволяє деталізувати кожен елемент зимового пейзажу та передати глибину задуму.

Детальна розробка ескізу та колірного рішення:

Першим кроком у реалізації задуму стало створення детального ескізу. На цьому етапі були чітко визначені всі композиційні елементи: розташування сніжних заметів, зелених ялинок, коричневого будиночка, фіолетових гір, сонця та стежки. Особлива увага приділялася колірній палітрі, яка мала передати атмосферу морозного сяйва, одночасно несучи символічне навантаження. Були обрані відтінки, що дозволяють створити контраст між холодом зими (фіолетові, сині відтінки гір та тіней) та теплом (коричневі тони будиночка, жовті та помаранчеві відтінки сонця). Враховуючи прозорість та глянцекий ефект епоксидної смоли, кольори підбиралися таким чином, щоб вони максимально нагадували світло, що проходить крізь вітражне скло. Були проведені експерименти з пігментами для епоксидної смоли, щоб досягти бажаної насиченості та чистоти кольору, що є ключовим для ефекту мозайки.

Підготовка основи: ДВП, ґрунтування та формування бортиків:

Основою для картини слугує ДВП, обране за його стабільність та гладкість, що є важливим для роботи з рідкою смолою. Поверхня ДВП була ретельно заґрунтована. Ґрунтовка виконує кілька важливих функцій: вона покращує адгезію між основою та епоксидною смолою, запобігаючи її відшаровуванню; створює рівномірну поверхню, що запобігає поглинанню смоли матеріалом основи, що могло б призвести до нерівномірного застигання та тьмяності кольорів. Після повного висихання ґрунтовки були створені бортики за допомогою спеціального

контуру. Це є критично важливим етапом для техніки епоксидної смоли, оскільки бортики формують чіткі межі для кожного кольорового сегмента, утримуючи рідку смолу в потрібних ділянках і запобігаючи її розтіканню. Це дозволяє досягти тієї ж чіткості та розділення кольорів, що і в класичних вітражах, де металеві перегородки відділяють один шматок скла від іншого.

Змішування компонентів:

Найважливіший етап – це точне дотримання пропорцій смоли та затверджувача, які вказуються виробником. Це зазвичай 3:10 (смола:затверджувач), для імпортованих смол – 13% затверджувача від маси смоли. Неправильне співвідношення призведе до того, що смола не застигне або застигне неправильно, втративши свої властивості. До суміші обов'язково додається пластифікатор. Пластифікатор запобігає появі тріщин у застиглому виробі, надаючи йому необхідної еластичності, що особливо важливо для картин такого розміру. Змішування смоли, затверджувача та пластифікатора відбувається дуже повільно та ретельно, щоб мінімізувати утворення бульбашок повітря та забезпечити повну гомогенність суміші. Важливо пам'ятати про життєздатність суміші (час, протягом якого смола залишається рідкою і з нею можна працювати), яка зазвичай становить від 30 хвилин до 2 годин, залежно від температури та типу затверджувача.

Пошарове нанесення та кольорування:

Епоксидна смола наноситься пошарово, починаючи з базових елементів композиції. Кожен шар смоли забарвлюється відповідними пігментами. Пігменти для епоксидної смоли дозволяють отримати як прозорі, так і насичені кольори, що є ключовим для імітації вітражного ефекту. Смола акуратно розливається в межах, визначених контуром, що дозволяє створювати чіткі межі між різними кольоровими ділянками. Для досягнення ефекту глибини та об'єму, як у вітражах, деякі шари можуть бути нанесені з різною товщиною або прозорістю, створюючи багатошаровість.

Видалення бульбашок повітря:

Під час змішування та розливу смоли можуть утворюватися бульбашки повітря. Їх необхідно видаляти після нанесення кожного шару, оскільки вони

можуть зіпсувати зовнішній вигляд готової картини. Для цього використовується спеціальний газовий пальник (полум'я швидко проводиться над поверхнею на певній відстані, що змушує бульбашки підніматися та лопатися) або зубочистки для дрібних бульбашок.

Процес затвердіння:

Смола застигає протягом 24 годин при температурі 22-24°C, досягаючи близько 65-70% своєї остаточної міцності. Повне затвердіння та максимальна міцність досягаються протягом кількох тижнів. Для прискорення процесу та підвищення міцності виробу, особливо для великих картин, можна провести термообробку при 60-100°C протягом 2-12 годин. Це сприяє повній полімеризації смоли. Важливо враховувати, що незахищена епоксидна смола погано переносить УФ-випромінювання (сонячне світло). Запобігання утворенню липкої плівки на поверхні досягається точним дотриманням пропорцій та роботою в сухому, теплому приміщенні. У разі появи плівки її можна видалити механічно.

Фінальні штрихи та захист:

Після повного затвердіння всіх шарів, проводяться фінальні штрихи. Можлива додаткова деталізація за допомогою тонких шарів смоли або інших декоративних елементів. Якщо необхідно, поверхня може бути акуратно відшліфована для досягнення ідеальної гладкості. Завершальним етапом є нанесення фінального захисного покриття, що забезпечує довговічність та збереження естетичних якостей картини.

Завдяки послідовному виконанню цих етапів, картина «Морозне сяйво», виконана в техніці епоксидної смоли на ДВП з бортиками з контуру, не тільки відтворить візуальний образ зимового пейзажу, але й передасть його глибокий символічний зміст, створюючи унікальний витвір мистецтва, що поєднує в собі вітражну естетику та сучасні техніки.

ВИСНОВКИ

Дипломний проєкт «Методи використання нестандартних технік на уроках образотворчого мистецтва в середній школі» дозволив комплексно проаналізувати та обґрунтувати значущість інноваційних підходів у сучасному освітньому процесі. Актуальність теми зумовлена необхідністю оновлення змісту, форм і методів навчання в умовах реформування системи загальної середньої освіти, що особливо стосується предметів художньо-естетичного циклу. Образотворче мистецтво покликане не лише розвивати художні здібності, а й формувати креативне мислення, естетичні смаки та здатність до самовираження, а нестандартні техніки виступають інноваційним інструментом активізації творчого потенціалу школярів.

У першому розділі «Теоретичні засади використання нестандартних технік на уроках образотворчого мистецтва в середній школі» було розкрито сутність поняття «нестандартна техніка» та її класифікація. Було встановлено, що це поняття не має усталеного однозначного тлумачення, охоплюючи широкий спектр прийомів і засобів, які виходять за межі академічної традиції. Ці техніки можуть включати експеримент із матеріалами, поєднання кількох видів мистецтва, використання нетипових інструментів або створення зображення в умовах, відмінних від класичних. Їхня сутність полягає не лише у формальних нововведеннях, а й у глибшому – концептуальному – рівні мислення, що спонукає до самостійного творчого пошуку та рефлексії.

Проаналізовано значущість нестандартних технік у розвитку творчого потенціалу учнів середньої школи. Визначено, що вони дозволяють виходити за межі звичайного академічного малюнка чи живопису, відкриваючи можливості для інтеграції з іншими освітніми галузями та міждисциплінарних зв'язків. Такі техніки відповідають вимогам компетентнісного навчання, де результатом є не просто навичка, а здатність творчо діяти, бачити нестандартно, шукати і знаходити власні візуальні рішення. Підкреслено психологічний вимір використання нестандартних технік у школі, оскільки вони дозволяють дітям, які перебувають на етапі активного формування емоційної сфери, виразити себе, зняти бар'єри страху

перед помилкою та зруйнувати стереотипи щодо «правильного» малювання. Ці техніки сприяють розкутості, вільній творчості та самоідентифікації.

Була представлена класифікація нестандартних технік за певними критеріями: за типом матеріалу, способом нанесення зображення, структурою роботи, ступенем участі випадковості чи експерименту. Наведено приклади технік, заснованих на використанні нестандартних інструментів (пальці, зубні щітки), застосуванні фактурних матеріалів (зерно, пісок, фольга) та техніки випадкового ефекту (монотипія, ебру, кляксографія). Визначено, що нестандартні техніки не просто передають технічні знання, а й розкривають творчий потенціал учнів, відповідаючи запитам сучасного учня: динамічного, допитливого, візуально мислячого.

Розглянуто конкретні приклади застосування нестандартних технік: використання зім'ятого паперу для пейзажу, монотипії для вивчення настрою в мистецтві, для вивчення декоративного розпису, колажу для портретів, кляксографії для розвитку асоціативного мислення, малювання великими жестами під музику для передачі руху, роботи з природними та підручними матеріалами для розвитку моторики та відчуття фактури, а також техніки «живого тла» для колективної роботи та інтеграції з театралізацією. Кожна з цих технік, як показано, несе в собі не лише художній досвід, а й педагогічний зміст, навчаючи діяти нестандартно, мислити образно та не боятися помилятися.

У розділі «Сутність та значення нестандартних технік у розвитку творчого потенціалу учнів середньої школи» підкреслено, що розвиток дитини не обмежується засвоєнням знань, а охоплює розкриття особистості та формування творчого ставлення до світу. Нестандартні техніки є «каталізатором» внутрішнього потенціалу дитини, змінюючи її уявлення про можливості мистецтва та руйнуючи бар'єри між навчанням і грою. Творчий потенціал, який стимулюється цими техніками, не можна «навчити» безпосередньо, його можна лише стимулювати, створивши відповідне середовище.

Урок образотворчого мистецтва, побудований на таких техніках, стає саме тим середовищем, що здатне актуалізувати цей глибинний процес.

Зазначено, що нестандартність художнього підходу сприяє формуванню ширших життєвих компетентностей – емоційного інтелекту, довіри до власного вибору, здатності до адаптації. Учень у процесі роботи з нетрадиційною технікою сам шукає, пробує, помиляється і вчиться, що формує здатність створювати власні рішення. Особливу роль нестандартні техніки відіграють у підлітковому віці, допомагаючи подолати внутрішню тривогу та комунікативні труднощі, оскільки творчість у цих умовах є не лише навчальним компонентом, а й психологічною потребою. Учитель у такому контексті виступає не лише наставником, а й партнером, відкриваючи новий світ матеріалів та почуттів.

У розділі «Методи використання нестандартних технік на уроках образотворчого мистецтва в середній школі» обґрунтовано, що використання нестандартних технік є усвідомленою педагогічною стратегією, що відповідає викликам сучасної школи. Ключовим методичним вектором є створення ситуації пошуку, що актуалізує творчі сили дитини. Методи передбачають зміну ролі педагога від інструктора до наставника, який підтримує дитину в моменті невизначеності. Особливу увагу приділено організації простору як візуальної лабораторії, де діти працюють з різними матеріалами на різних поверхнях, відповідно до ритму теми. Підкреслено важливість залучення сенсорного досвіду, що активізує дотик, рух, звук, запах та вагу матеріалу, знижуючи рівень тривожності та допомагаючи фокусуватися на відчуттях.

Методи використання нестандартних технік тісно пов'язані з наративною педагогікою, де педагог створює сюжетні ситуації, що перетворюють абстрактні завдання на особистісні подорожі. Важливим аспектом є методи інтерпретації результатів, де оцінювання є процесуальним і рефлексивним, а учень має можливість проговорити свій задум та вибір матеріалів. Дослідження показали, що нестандартні техніки значно покращують здатність учнів до самостійного прийняття рішень та підвищують рівень самооцінки. Особливе значення має робота з помилкою, де вона перетворюється на ресурс та можливість для нового. Таким чином, нестандартні техніки формують гнучкість мислення та психологічну стійкість.

У другому розділі «Творчий проєкт» було представлено процес виникнення художнього задуму картини «Морозне сяйво». Концепція зимового пейзажу стала метафорою для душевного тепла серед холодної реальності, символізуючи труднощі та непереборну силу внутрішнього світу людини. Центральним елементом є теплий будиночок – втілення внутрішнього затишку та надії. Зелені ялинки символізують стабільність, а сонце – промінчик надії. Стежка до будинку є символічним шляхом до власного спокою та гармонії.

Пошук художнього образу поєднав зображення природи з елементами декоративності та символізму. Першим джерелом натхнення стали роботи Альфонса Мухи, його витончений стиль та глибокий символізм. Сучасна картина «Храм День Ніч» Тетяни Логінової вплинула на оформлення будівлі. Роб Сіммонс надихнув на поширене нанесення епоксидної смоли завдяки його майстерності у створенні ілюзії глибини та руху. Вивчення вітражів Кафедрального собору Богоматері у Шартрі та Сен-Шапель стало визначальним у виборі техніки, адже епоксидна смола дозволяє відтворити гру відтінків, прозорість та глибину, характерну для вітражного мистецтва. Контур, що використовується для бортиків, посилює ефект вітражу, чітко розмежовуючи кольорові сегменти. Композиційне рішення картини ретельно продумане, з динамічною перспективою, що направляє погляд до будиночка, а елементи створюють єдину візуальну та емоційну розповідь.

У розділі «Етапи реалізації творчого задуму та технологія виконання» детально описано процес створення картини «Морозне сяйво». Вибір масштабу 70 на 90 см дозволив деталізувати кожен елемент та передати глибину задуму. Створення детального ескізу та колірного рішення стало першим кроком, з ретельним підбором відтінків для передачі атмосфери морозного сяйва та символічного навантаження.

Підготовка основи з ДВП включала ґрунтування для покращення адгезії та створення рівномірної поверхні, а також формування бортиків за допомогою контуру для чітких меж кольорових сегментів.

Детально описана технологія роботи з епоксидною смолою, що вимагає точності та розуміння хімічних реакцій. Особливу увагу приділено точному дотриманню пропорцій смоли та затверджувача для запобігання неправильному застиганню. Важливо повільно та ретельно змішувати компоненти для мінімізації бульбашок повітря та забезпечення гомогенності суміші, враховуючи час застигання смоли.

Процес пошарового нанесення та кольорування смоли пігментами дозволяє досягти як прозорих, так і насичених кольорів, імітуючи вітражний ефект. Смола розливається в межах контуру для створення чітких меж. Для ефекту глибини та об'єму шари можуть бути різної товщини або прозорості. Обов'язковим є видалення бульбашок повітря після кожного шару за допомогою газового пальника або зубочисток. Зазначено, що фінальні штрихи включають додаткову деталізацію та нанесення захисного покриття для довговічності.

Таким чином, дипломний проєкт не лише розкрив теоретичні засади використання нестандартних технік у мистецькій освіті, а й продемонстрував їхнє практичне застосування у створенні унікального творчого твору. Завдяки послідовному виконанню всіх етапів, картина «Морозне сяйво», виконана в техніці епоксидної смоли, не лише відтворює візуальний образ зимового пейзажу, а й передає його глибокий символічний зміст, поєднуючи вітражну естетику та сучасні техніки. Це підтверджує, що нестандартні техніки є потужним педагогічним інструментом, здатним пробуджувати творчий потенціал учнів, формувати їхню особистість та вчити їх мислити вільно, гнучко та креативно в умовах сучасного світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волянчук А. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва // Науковий вісник Чернівецького національного університету. – 2024. – № 138. – С. 3–6. – Режим доступу: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9606/educ_2024_138.pdf
2. Дабіжа Л. П. Нетрадиційне малювання як засіб розвитку творчих здібностей дітей // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. – 2019. – Вип. 65. – С. 123–127. – Режим доступу: <https://library.vspu.net/server/api/core/bitstreams/3961b2a8-e7b2-45dc-9b40-3b9b15efb1fe/content>
3. Журавко Т. В. Нетрадиційні техніки малювання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : навч.-метод. посіб. / Т. В. Журавко. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2020. – 72 с. – Режим доступу: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/13371>
4. Кишиневська І. О. Методичний посібник «Нетрадиційні техніки в образотворчому мистецтві» [Електронний ресурс] / І. О. Кишиневська. – 2021. – 28 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/metodicnij-posibnik-netradicijni-tehniki-v-obrazotvorcomu-mistectvi-463115.html>
5. Лобова О. В., Сидорська А. В. Педагогічні умови творчого розвитку молодших школярів засобами мистецтва // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2023. – № 4. – С. 206–218. – Режим доступу: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/Лобова.pdf>
6. Ніколенко М., Атрошенко Т. Нетрадиційні техніки малювання як засіб формування креативного мислення дітей старшого дошкільного віку // Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. – 2021. – Вип. 69. – С. 84–87. – Режим доступу: <https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/11849/>
7. Опалюк О. М. Особливості використання нетрадиційних технік образотворчого мистецтва на уроках малювання в допоміжній школі // Актуальні проблеми

корекційної освіти. – 2016. – Вип. 8. – С. 31–35. – Режим доступу: <https://aqce.com.ua/download/publications/86/95.pdf>

8. Пахолук В. Т. Нетрадиційні прийоми малювання як засіб розвитку дрібної моторики рук дітей з особливими потребами : метод. рекомендації / В. Т. Пахолук. – Ковель, 2021. – 10 с. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/netradiciyni-priyomi-malyuvannya-yak-zasib-rozvitku-dribno-motoriki-ruk-ditey-z-osoblivimi-potrebami-216539.html>
9. Петренко В. С. Розвиток ініціативності і творчості учнів початкової школи на уроках образотворчого мистецтва : кваліфікац. робота / В. С. Петренко ; наук. керівник С. Л. Кучер. – Кривий Ріг : КДПУ, 2023. – 105 с. – Режим доступу: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/8175>
- 10.Порубльова А. С. Малюємо незвично (нетрадиційні техніки малювання) : метод. посіб. / А. С. Порубльова. – 2020. – 30 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/metodicnij-posibnik-maluemo-nezvicnonetradicijni-tehniki-maluvanna-205868.html>
- 11.Савтира Т. Д. Використання нестандартних технологій і технік малювання на уроках образотворчого мистецтва у початковій школі [Електронний ресурс] / Т. Д. Савтира. – 2023. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/naukova-stattia-vykorystannia-nestandardnykh-tekhnologii-i-tehnik-maliuvannia-na-urokakh-obrazotvorchoho-mystetstva-u-pochatkovii-shkoli-736493.html>
- 12.Шумська А. І. Використання нетрадиційних технік малювання у художньо-естетичному розвитку дітей дошкільного віку : кваліфікац. робота / А. І. Шумська ; наук. керівник О. В. Мельник ; Черкас. держ. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 69 с. – Режим доступу: <https://eprints.cdu.edu.ua/1979/1/shymaskaya.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А. Композиційні пошуки

Рис. А. 1 Перший ескіз практичної роботи

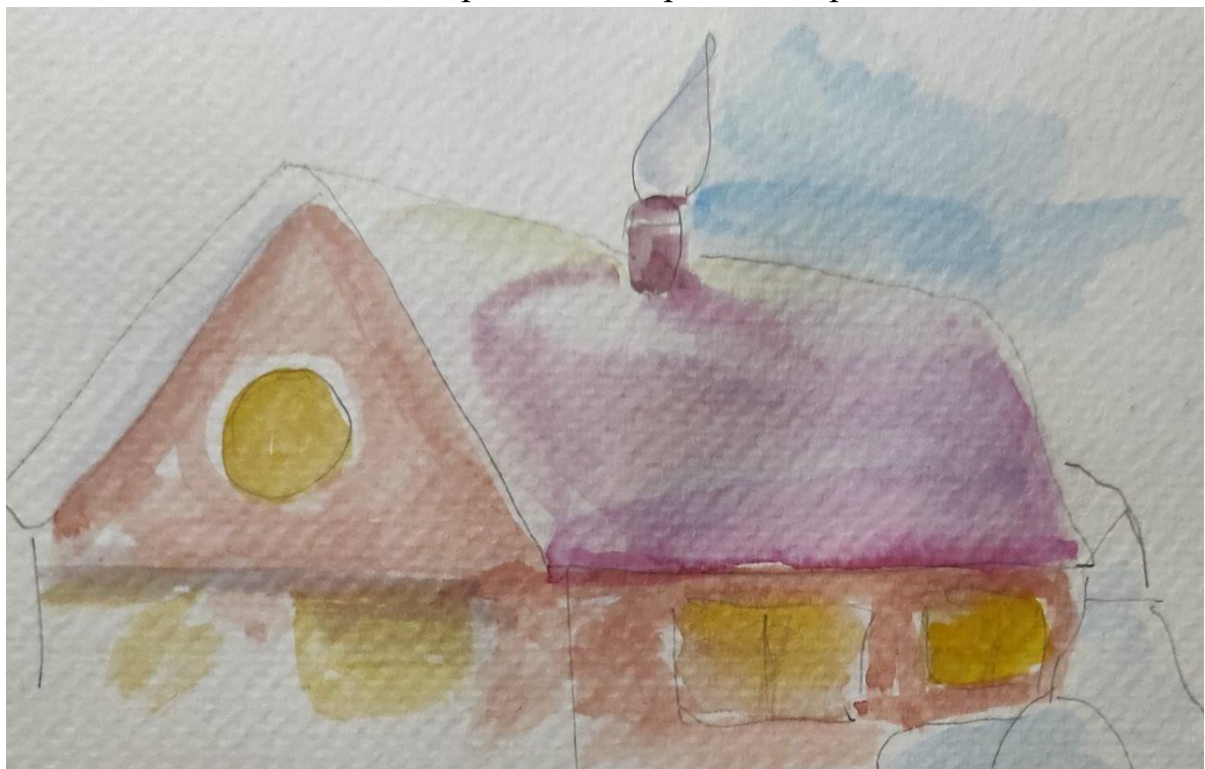

Рис. А. 2 Пошук кольорового рішення

Додаток Б. Етап ескізування

Рис. Б. 1 Створення кольорового ескізу

Рис. Б. 2 Створення ескізу у техніці смоли

Додаток В. Етапи створення картини

Рис. В. 1 Первинна заливка

Рис. В. 2 Створення візерунків та ефектів

Додаток Г. Роботи, якими надихалася

Рис. Г.1 Альфонс Муха
«Вечірнє споглядання»

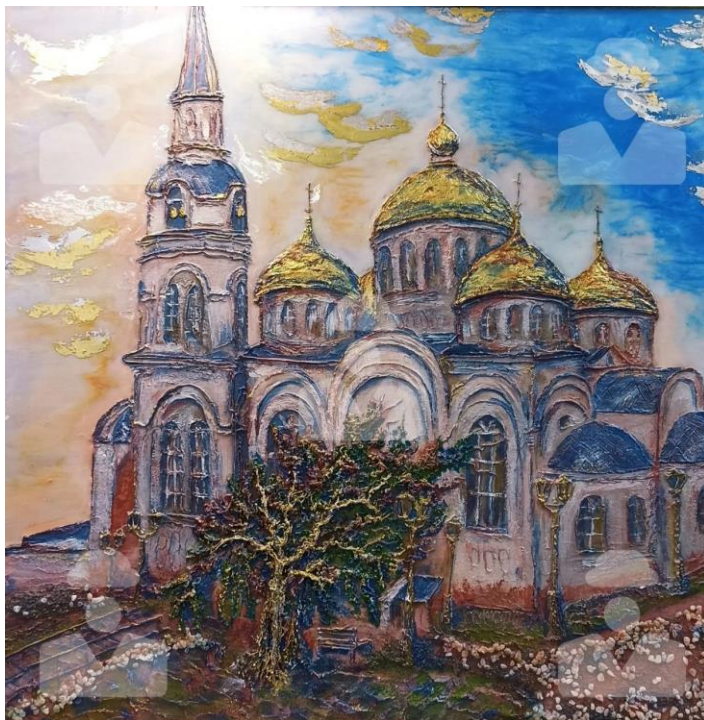

Рис. Г.2 Тетяна Логінова «Храм День Ніч» 2023

Рис. Г.3 Мартін Вандерс «Океанський прибій»

Рис. Г.3 Вітраж Шартрського собору
«Богородиця з прекрасного скла»